№ 99 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 13 ՄԱՅԻՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ 1919 ՏԱՐԻ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 13 ՄԱՅԻՍԻ № 99

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Օրգան Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի

Խմբագրութիւնը բաց է ամէն օր առ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը։ Յօդուածները պէտք է գրուած լինեն պարզ և մի երեսի վրայ։ Յօդուածները կարող են ենթարկուել փոփոխման և կրճատման։ Ընդունուած յօդուածները, որոնց տակ չէ գրուած վարձատրութեան պահանջ՝ կը համարուեն ձրի։

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամէն լեզուով՝ առաջին երեսում 1 ռուբ., իսկ վերջին երեսում՝ 75 կոպ. Բժիշկների և աշխատանք փնտրողների համար որոշ զեղչ։ Մահազդի համար 25 ռուբլի։ Յայտարարութիւնները նոյն օրուայ թերթի համար ընդունւում են մինչև ժամը 3-ը։

ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹ.

ապրիլի 1-ից

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է.

1 ամիսը	18 ռուբ.
3 »	50 »
Հատավաճառ	1 ռուբ.

Հասցէն՝ Тифлисъ, Гановская ул. д. № 3

Գրասենեակը բաց է ամէն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից։ Телефонъ 16—90.

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ „ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ“

Կազմակերպուած է հաղորդակցութիւն սուրհանդակների միջոցով Ղարաքիլիսա, Դիլիջան, Ալեքսանդրապոլ, Կարս, Երևան և այլ այդ շրջանի վայրերը։ Ընդունւում են լրագիրներ, նամակներ և այլ յանձնարարութիւններ յիշուած տեղերը հասցնելու համար։ Գրասենեակը ժամանակաւորապէս գտնւում է Սերգիևսկայա, № 15. 1—1

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՈՒԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Չորեքշաբթի, մայիսի 21-ին, երեկ. ժ. 7 եւ կէսին կը կայանայ

ՀԱՄԵՐԳ

Նուիրուած Հ. Կոմիտասի ստեղծագործութեան։

ԾՐԱԳԻՐ.—Մի քանի խօսք հայր Կոմիտասի մասին՝ պրոֆեսոր Յ. Ա. Հարտման և Մ. Մանուէլեան։ Կերգէ Թ. Հ. «Երգեցիկ» ընկերութեան երկսեռ խումբը ղեկավարութեամբ Սպ. Մելիքեանի։ Մասնակցում են սոլիստներ՝ տիկին Հարտման, օր.-օր. Մելիք Բէգլարեան, Կազարեան, Մ. Աղայեան, Էլբակեան, Տէր-Աբրահամեան։

Տոմսակները վաճառւում են Հայ Կանանց Միութեան գրասենեակում, Գանովսկայա, № 3, ժամը 12—3-ը։ 4—2

ՓՆՏՐՒՈՒՄ Է

Ազատ Առաքելեանը, 15 տարեկան, Օրդու քաղաքից, որ անյայտացել է 1918 թ. մայիս ամսին Երզրումի յետ նահանջի ժամանակ։ Խնդրում եմ տեղը իմացողից՝ բարի լինի յայտնելու հետևեալ հասցէով՝ Сухумъ, Базарная ул. Коф. „Сасунъ“ Գէորգ Առաքելեանին. 5—3

ՓՆՏՐՒՈՒՄ Է

Տիգրան Գուլամճեանին իր եղբայր Եղիա Գուլամճեանը։ Խնդրում է տեղը իմացողները բարի լինեն յայտնելու հետևեալ հասցէով՝ Сухумъ, Базарная ул. Коф. „Сасунъ“, Եղիա Գուլամճեանին. 5—3

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏ. ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ հաշտարար բաժանմունքների և քննական շրջանների համար հարկաւոր են

հաշտարար դատաւորներ եւ քննիչներ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն օր ժ. 9—11 առաւօտ. Գրիբոյեդովսկի փող. № 23, Թիֆլիսում. 0—7

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ“-Ի ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ՑՐԻՉՆԵՐ

Դիմել խմբագրութեան՝ Գանովսկի փ. № 3.

ԲԺԻՇԿ

Խ. ԷՅԵՐՋԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Պարիզի Hôtel-Dieu, պրոֆ. Cilbert-ի կլինիկաների, մասնագէտ թոքերի, սրտի, ստամոքսի, լեարդի, աղիքների և երիկամայոց հիւանդութիւնների։ Մեթոդիկ բժշկում թոքախտի, պլեվրիտի, բրոնխիտի, անարիւնութեան, լեարդի ուռեցքի, arteriosclerose-ի (շնչերակների կարծրանալ) ասնական անկարողութեան (էմբոլեթացիա)։ Արմատ. բժշկում գլխացաւի կերարկութիւն ընթերային մասամբ սրտի հիւանդութեանց համար։ Ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը 10—1, երեկոյեան ժ. 5—7, կիրակի օրերը միայն 10—1։ Հասցէ՝ Միքայէլեան փ. № 41. 100—26

ԲԺԻՇԿ

Ա. Ա. ՏԷՐԵԱՆ

Ներքին եւ երեխաների հիւանդութիւնների

Ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, առաւ. ժամը 10 և կէսից մինչև 12-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։ Ձքաւորներին—ձրի։ Сололаки, Бебутовская ул., № 26, телефонъ 10—92. 30—1

ԲԺ. ԽԻՐՈՒՐԳ

Գ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԸ

Վերադարձել է Թիֆլիս և վերսկսում է հիւանդների ընդունելութիւնը «Գրանդ-Հոտել» հիւրանոցում, ժամը 6—7 երեկոյեան։ 30—5

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

I

ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ...

Արագօրէն սլանում է մարդատար գնացքը և թողնելով Վրաստանի սահմանները մտնում ենք Հայաստան։ Սանահին կայարանում արդէն երեւում են հայ գիւղացիներ, հայ ծառայողներ։ Դէպի վեր է բարձրանում գնացքը և լեռներն ու ձորերը արձագանգ են տալիս նրա սուլոցին. Ներքեւը, ձորի մէջ վըշշում է արագավազ ու փրփրուն գետակը, իսկ անծայր բարձունքներից կապոյտ երկինքն է նայում կանաչ ու սիրուն աշխարհի վրայ, որտեղ թագաւորում է... մահն ու սովը, զրկանքն ու տառապանքը։

Հայի ճակատագիրն է այդ։

Վագոնում մի երիտասարդ տիկին, պատուհանի մօտ երկար կանգնելուց յետոյ՝ դիմում է ինձ. «Ասացէք, խնդրեմ, ինչ էք կարծում՝ կա՞յ արդեօք մի մարդ, որը չսիրի բնութիւնն ու նրա գեղեցկութիւնները»... Ժպտում եմ. գուցէ չկայ, երևի չկայ։ Բայց հայ ժողովուրդը։ Շատերն են ասում, թէ նա չի սիրում իր գեղեցիկ հայրենիքը և փախչում է դէպի օտար և անհիւրընկալ հորիզոնները։ Այսպէս են ասում. Տիկինն էլ այդ ասաց։ Նա երևի չգիտէր հայի ճակատագիրն ու հայի անցեալն ու ներկան։

Ճիշտ է, հային վիճակուած էր ապրել այնպիսի մի երկրում, որի բնութեան գեղեցկութիւնները աննկարագրելի են և անթիւ։ Բայց ապրե՞լ է արդեօք հայը այնպիսի օրեր, որ նկատելիս լինէր այդ գեղեցկութիւնները, որ սքանչանար և ոգևորուէր նրանով ու էլ չձգտէր դէպի այն օտարութիւնը, որտեղ, ճիշտ է, չկայ գեղեցիկ բնութիւն, բայց գոնէ կայ կեանքի ապահովութիւն։

Անցնում ենք ահա Հայաստանի ամենագեղեցիկ շրջաններից մէկով. Լուռ ու խաղաղ է կանաչազարդ բնութիւնը, և այնտեղ, ուր մի տարի առաջ անտէր ու անտէրական թափթփուած էին թնդանոթներ ու զէնքեր, ուր երկաթուղու գծի վրայ անիւները վեր ցցուած ընկած էին թողնուած սայլերն ու կառքերը, այսօր նորից բուսել են գարնանային մեղմ ու քնքոյշ ծաղիկները և նորից կանաչներով են ծածկուած անմոռանալի արեան հետքերը։ Իսկ կայարաններում, մոռացած անցեալի խուճապն ու սարսափները, դարձեալ ծերերն ու փոքրերը ձու և մածուն, հաց ու կաթ են ծախում, և միայն նրանց դէմքերի վրայ անջնջելի է մնացել այն կնիքը, որն այնքան դաժանօրէն դրեց նրանց ճակատին հայ ազգի սև ճակատագիրը։

Ղարաքիլիսան է... Մի տարի առաջ այստեղ կատարուեց ամենասոսկալի եղեռնը։ Շէն ու հարուստ հայ գիւղը երեք օր ու գիշեր աւերուեց ու կոտորածի մատնուեց, իսկ այնուհետև տեսաւ այնպիսի սև օրեր, որ երբէք չի մոռանայ, որքան էլ արևոտ լինի նրա ապագան։

Գնացքը կանգնած է կայարանի առաջ։ Բայց մարդ չ'կայ։ Ակամայից յիշում ես անցեալ տարիները, երբ գնացքի գալը գիւղի համար մի ամբողջ տօն էր ու զբաղմունք։ Ամենքը շտապում էին կայարան մարդ տեսնելու, լուրեր իմանալու և թերթեր գնելու։ Այժմ լռութիւն է ու ամայութիւն։ Միայն մի քանի հոգի գաղթականների երեխաներից մենակ ու անօգնական, մերկ ու բոկոտն թափառում են կայարանի շուրջը և թափթփուկներ են հաւաքում։ Իսկ քիչ հեռու կայարանից, մի տան դրան առջև արևի տակ իրար կողքի շարուած են չորս փոքրիկ մանուկների դիակներ...

Ուրիշ ոչ ոք, ուրիշ ոչինչ...

Որքան ծանր է ու խորհրդաւոր։

Վերջապէս հեռանում ենք այս տխուր յիշողութիւններով ու պատկերներով լի վայրից։

Այստեղից բացւում են հորիզոնները, սարերն էլ ամայանալով հեռանում են միմեանցից, ճանապարհն էլ աւելի է բարձրանում վեր. հազիւ է շունչ քաշում յոգնած շոգեկառքը, դողում են վագոնները, բոլոր ոյժերը հաւաքելով վերելքի դժուարութիւնները յաղթահարելու համար։

Ջաջուռ... այստեղ կանգնում ենք երկու ժամ։ Ալեքսանդրապոլից գալիս են երկու շոգեկառք մազութ տանելու։ Մեր գնացքը լի է գաղթականներով, որոնք բռնել են բոլոր վագոնների բոլոր նստելու յարմար տեղերը։

Երեխաները յոգնել են, լալիս են։ Հեռուից, մշուշի միջից հազիւ նշմարւում է Ալեքսանդրապոլը։ Մայրերը հանգստացնում են մանուկներին։ «Ինչ՞ կուլաք, մի քիչ լաւ, ահա հասնում ենք, կերթանք էլի մեր տունն ու տեղը, մեր բակն ու օջախը»...

Մտածում եմ. այո, կերթաք, բայց դեռ որքան ջանք ու ոյժ պիտի գործ դնէք, որքան կեանք պիտի փչացնէք, մինչև նորից ձեր աւերուած ու քանդուած օջախը շինէք ու հանգած կրակը նորից վառէք ու այնուհետև այլևս անմար պահէք։

Բայց հաւատում եմ։

Այն ժողովուրդը, որն ապրեց այս բոլոր սոսկումներն ու սարսափները, որն օտարութեան մէջ անթիւ զոհեր տալուց յետոյ այսօր կրկին վերադառնում է իր տունն ու տեղը, իր բոյնը վերանորոգելու. նա կապրի անկասկած, նա կը հասնի իր նպատակին։

«Ինչ՞ կուլաք... ահա հասանք մեր տունն ու տեղը»... Վերյիշելով կրկնում եմ մայրերի խօսքերը և սիրտս նորէն լի է յաւիտենական յոյսերի անմար կրակով։ Այո, հասանք։ Երանի ոյժ ու կարողութիւն ունենանք վերաշինելու ու կենդանացնելու անշունչ աւերակները։

Տիգրան Հախումեան

Ալեքսանդրապոլ

30 ապրիլի, 1919.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Գեն. Միլնի յայտարարութիւնը օկկուպացիայի մասին։

Գեն. Տոմսոնը հեռանում է Կովկասից։

Ե. Պ. Գեգեչկորու ճառը։

Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովի բանաձեւը։

Ռումանական զօրքի յաջողութիւնները։

ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԱԽԱՐԴՆԵՐԻՑ

Կեանքի ձախորդ հանգամանքներում, վշտերի ծանր բեռան տակ հեծելիս քրիստոնեայ հաւատաւոր ժողովուրդը իր ջերմ, անկեղծաւոր աղօթքով դիմում էր Աստծուն և նրանից օգնութիւն աղերսում։ Այդ դիմումի, այդ կենդանի հաւատքի մէջ վշտաւորը չէր կորցնում յոյսը, չէր թուլացնում իր բարոյական արիութիւնը, չէր խորտակւում իր տոկունութիւնը, մինչև որ անցնում էր վշտի դաժան օրն ու րոպէն։

Այս աննախընթաց արհաւիրքների օրերում, երբ տուն չկայ որ սուգ չունենայ, մարդ չկայ որ վիշտ չունենայ, աչք չկայ որ ցամաք լինի, հոգի չկայ որ հառաչանք չունենայ, ցամաքել է վշտաւոր ժողովրդի սրտում մխիթարութեան, բարոյական արիութեան միակ աղբիւրը՝ կենդանի հաւատը և նեղութեան ու վշտի զոհերը անձնատուր են եղել սոսկալի լքման և յուսահատութեան։

Բարոյական քաջութեան կորուստը, հաւատի անկումը լքման հետևանքով ստեղծում է հոգիների աշխարհում կամ սնահաւատութիւն կամ չարագործութիւն։

Լքուածների մի մասը կեանքի ձախորդութիւններից զզուած չարագործութեան ճամբէն է բռնում, որպէս ելք դժուարին կացութիւնից, որպէս վրէժխնդրութիւն այն պայմաններից, որոնց զրկում իրենց թշուառացան։ Իսկ միւս մասը լցւում է սնահաւատութեամբ և իր դարդին դարման գտնելու յուսով, իր ծով-տառապանքի համար մի սպեղանի գտնելու համար դիմում է գուշակներին, ճարպիկ խաբեբաներին, որոնք չարաչար շահագործում են միամիտ յուսաբեկներին։

Օրէցօր շատանում են սնահաւատները, որոնք կենդանի հաւատի ճամբից ելած դիմում են կախարդներին, գուշակներին, օրէցօր աւելանում է վերջինների թիւը, որոնց նկուղները փոխարինել են քրիստոնէական տաճարներին։

Լուսաւոր համարուած Թիֆլիս քաղաքում օրէցօր աճում են «գըրթոցները», «թուղթ բացողները», «ձեռնագուշակները», «Թիզ չափողները» և իրենց նման խաբեբաներ, որոնք մարդկանց վիշտն են շահագործում ու վրանները թնդում։

Հանդիպում եմ վշտաւոր ծանօթներիս, որդին կորցրած ծնողների, աղքատացած հարուստների, դառնացած ամուսինների, որոնք սըրտաբաց անկեղծութեամբ պատմում են, թէ քանի գըրոցի, քանի գուշակողի մօտ են գնացել և զարմանալի ճիշտ գուշակութիւններ լսել, որքան դրամ են ծախսել և տալիս։

Ճարպիկ են գրողները և սուր՝ նրանց հոտառութիւնը, ուստի և այնպիսի ընդհանուր խօսքեր են ասում, որ ամեն մարդու յարմարւում է և եթէ նրանց խօսքերի և իրականութեան մէջ պատահական նոյնութիւն է երևում երբեմն, արդէն բերնէ-բերան տարածւում է գուշակողի գերբնական իմաստութիւնը և նրանց նկուղներում հերթապահների շարքն է երկարում։

Ամենից աւելի զարմացնում է սնահաւատ զոհերին այն հանգամանքը, որ գուշակողը իր կլիենտի անունն է տալիս, հենց որ մտնում է։ Այս հանգամանքը շփոթութիւն է առաջ բերում և հող է պատրաստում անպատճառ հաւատալու գուշակողին։

«Դու մի հեռաւոր ունես ծանօթ թէ՝ անծանօթ, որ ցանկանալով ցանկանում է քեզ տեսնել, բայց ճանապարհները փակ են. նա դըժուարութեամբ, բայց վերջը գալու է, կը տեսնես, կուրախանաս։ Դու հիւանդացել ես տնցուելուց, մէկ էլ կը հիւանդանաս, բայց յաջող կանցնի, նորից կառողջանաս։ Քո սիրելի անձերից մէկը մեռել է, դու վշտացել ես, մի կորուստ էլ կունենաս, բայց յետոյ ուրախութիւն կը տեսնես. մի ժամանակ գործերդ վատ գնացին, բայց շուտով յաջողութիւն կը սկսուի և կը հարստանաս։ Սիրոյ մէջ յաջողութիւն ունես, բայց մի թշնամի կայ, որ խանգարում է, նրանից զգոյշ կաց։ Մի շիկահեր անծանօթ քեզ սաստիկ սիրում է, բայց ամաչում է սիրտը բանալ քեզ, որ աշխատես՝ կը գտնես։ Քո ամուսինը լաւ մարդ է, բայց նա մի ուրիշին շատ է հաւանում։ Քո կինը մի մարդու շատ է հաւանում և սիրում է նրան։ Դուք ամուսիններդ գժտուած էք, բայց յետոյ կը հաշտուէք և այլն». ահա այն ընդհանուր հիւսուածքը, որ միամիտ զոհերի առջևն է դրւում, որպէս սարդի ոստայն, որի մէջ ընկնում, խըճճւում են սնահաւատները և որի արդիւնքն այն է լինում, որ խաբեբան դրամ է աշխատում առանց ճակատ քրտնեցնելու։

Եւ այդ գուշակութիւնների մէջ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 13 մայիսի

ԵՐԲ ՈՐ ԻՐԱԿԱՆԱՆԱՑ...

—oo—

Կը գայ մի օր, և նա հեռու չէ արդէն, երբ ազատ և անկախ միացեալ ու ինքնավար Հայաստանը կը լինի անհերքելի և անժխտելի մի իրականութիւն և այլևս ցաւ չի պատճառի նըրանց, որոնք մինչև այսօր երազել են նրա մասին, բայց տեսել են միայն «աշխարհագրական մի տերմին»։

Մեր ոյժերով և մեր հզօր բարեկամների անսպառ ջանքերով, կը գայ մի օր, և Հայաստան երկիրը, այդ աւերակ, լուռ ու լայնատարած գերեզմանոցը կրկին հողի ու շունչ կառնի վերստին ապրելու, բարգաւաճելու և ստեղծագործելու համար։

Եւ ինչպէս մինչև հիմա և ինչպէս այսօր, ապագայում էլ գգալիօրէն կօգնեն և կաջակցեն մեզ մեր Դաշնակիցներն ու բարեկամները, տալով մեզ ամէնը, ինչ որ կարևոր է պետական շինարարական աշխատանքների սկզբնական շրջանում։ Բայց ամենևին չի նշանակում թէ մենք, հայերս, պիտի միանգամայն ձեռնպահ ու հեռու մնանք մեր հայրենիքի վերաշինութեան այդ նշանակալից պահուն։ Այդ դեռ չի նշանակում, թէ մենք պիտի լուռ հանդիսատես լինենք միայն այն ժամին, երբ անգործութիւնն ու ձեռնպահութիւնը դատապարտելի է անկասկած։

Այսօր մենք զբաղուած ենք սուր ու անողոք կուսակցական պայքար մղելով։ Այսօր մենք կարևոր ենք համարում ամենածայրայեղ կռիւը մղել մեր իրականութեան մէջ բոյն դըրած այն հակա-քաղաքական և հակա-պետական հոսանքների դէմ, որոնք մի կողմից յենւում են մաուզերիզմի և աւանտիւրիզմի վրայ, միւս կողմից իրենց կենաց բաժակը լցնում են ինտերնացիոնալիզմի և համաշխարհային սոցիալական յեղափոխութեան գերազանցօրէն խարդախած գինով։ Եւ այդ պայքարը մենք մղում ենք նրանց դէմ այն հասարակ պատճառով և այն հիման վրայ, որ պարզ տեսնում ենք, թէ ինչ սոսկալի հետևանքներ և արդիւնքներ տուեց բովանդակ հայ ժողովրդին նրա անկոչ ու անհեռատես «ղեկավարների» խմբապետական և մաուզերեան «քաղաքականութիւնը»։

Եւ այսօրուայ մեր պայքարի միտքն ու նպատակը՝ այդ հոսանքների չէզոքացնելն ու մեր հասարակական կեանքի հրապարակից հեռացնելն է։ Եւ քանի դեռ կայ միջոց ու չեն սպառուած հրապարակախօսական բոլոր միջոցները, մենք պիտի մղենք այդ պայքարը, որովհետև մենք պարզ գիտակցում ենք, որ քանի մեր իրականութեան մէջ գոյութիւն ունեն այդ հոսանքները, հայութիւնը երբէք չի կարող ազատ շունչ քաշել, և նրա շինարար և պատրաստուած ոյժերը երբէք չեն կարող կարգ ու կանոն ստեղծել, որովհետև նրանց ստեղծածն ու կառուցածը անտարակոյս պիտի քանդուեն և նորէն աւերակներ վերածուեն հայ ազգի մարմնի վրայի տզրուկ հոսանքների կործանարար ջանքերով։

Բայց այն օրից, երբ իրականացան անկախ և միացեալ Հայաստանի վաղուց ի վեր երազած գաղափարը, և երբ վերածնուած հայրենիքը մեզ գործի կանչեց, իրերի դրութիւնն արմատական կերպով կը փոխուի։

Կը լինի պայքար այն չափով, ինչ չափով նա թելադրուած կը լինի իշխող հոսանքների օրինազանցութիւններով, կուսակցական միակողմանիութիւնով և գործնական ծրագրից շեղուելով։

Երբ իրականանայ միացեալ և անկախ Հայաստանը, բոլորս պիտի մոռանանք այն տղայամիտ հիմունքները, որոնց գոյութեան վրայ պնդելով, կամենում ենք կռուել «հայ բուրժուազիայի», հայ կապիտալիզմի հետ, կամենում են «խորացնել դասակարգային պայքարը» և «յանուն աշխատաւորութեան շահերի» առաջ բերել Հայաստանում... «սոցիալական յեղափոխութիւն»։

Դժբաղդ ու աւերակ Հայաստան երկրին, հիւծուած ու անտուն հայ ժողովրդին այս պարագայում հարկաւոր է այնպիսի մի կացութիւն և իրաւակարգ, որը հնարաւորութիւն կտայ նրան ապրելու և ստեղծագործելու, որը թոյլ կտայ նրան զարգացնել երկրի բոլոր արդիւնաբերող ու շինարար ոյժերը և շահագործել Հայաստանի բոլոր բնական հարստութիւնները։

Այդպիսի մի ոյժ կարող է լինել, ի հարկէ, կապիտալը, որի կարիքն է, որ այսօր անվիճելիօրէն մեծ է մեր հայրենիքում։

Երեխայամիտ սոցիալիզմով չէ, որ պիտի տարուենք և անտարբեր ամբոխի առաջ հոլովենք սոցիալիզմի վարդապետների ուսմունքները։ Այլ պէտք է յիշենք, թէ հենց այդ վարդապետները ինչ խոշոր, կարեւոր եւ օգտակար նշանակութիւն են տալիս նոյն կապիտալիզմին և բուրժուազիային պետական կեանքի որոշ շրջաններում, նրա զարգացման որոշ աստիճանների վրայ։ Եւ մեզ համար պարզ պիտի լինի, որ մենք, մեր հայրենիքը, դեռևս պիտի ապրի այդ շրջանը, դեռևս պիտի զարգացնի և զօրեղացնի թէ իր բուրժուազիային և թէ իր կապիտալը։

Ապագայ Հայաստանում բոլոր կուսակցութիւններին հաշտեցնող միաւորը պիտի լինի նրանց գործնական աշխատանքի ծրագիրը, նրանց համակերպ գործունէութիւնը՝ ժողովրդի ամենաէական և ամենատարրական ծով կարիքների առաջն առնելու համար։

Սկզբի շրջաններում ուրիշ և այլ ծրագիր, այլ գործելակերպ լինել չի կարող ոչ մի իրեն յարգող և գրական գործ կատարելու ընդունակութիւններով օժտուած քաղաքական հոսանքի համար։

Այս պիտի գիտակցեն բոլորը և հենց այժմեանից պատրաստուեն գալիք օրերի հրամայական պահանջներն անմիջապէս ի կատար ածելու և յաջողութեամբ քաւորարելու համար։

Հակառակ դէպքում ցոյց կը տանք մեր լիակատար անընդունակութիւնը պետական շինարար և կազմակերպչական գործի մէջ և ոչ մի իրաւունք չենք ունենալ պահանջել այն, ինչ խնամել և պահպանել չգիտենք։

շատ բան ճիշտ է լինում, և այդ զարմանալի չէ. Ճիշտ է որ հեռաւոր չունի, որին տեսնել է ուզում, Ճիշտ է որ չի հիւանդացել, Ճիշտ է որ չի հիւանդանայ, Ճիշտ է, որի սիրելին չի մեռել, որ վիշտ չի տեսել. Ճիշտ է, որի գործերը երբեմն անյաջող չեն գնացել, Ճիշտ է որ սիրոյ մէջ յաջողութեան ու անյաջողութեան չի հանդիպել. Ճիշտ է որ չի խանդել այն կեանքի մէջ, ուր սէրն ու խանդն են թագաւորում. այդ մի ամուսիններն են, որ երբեմն չեն զբժտուել։ Պարզ է թէ որքան ճարպիկ են գուշակները։

Նրանք մի ուրիշ ճարտարութիւն էլ ունեն. կամ անմիջապէս կամ իրենց օգնականների՝ սախտենտների միջոցով հետևում են լրագրական լուրերին, տեղեկութիւններին, ցաւալի անցքերին, որոնց հետևանքով անշուշտ դիմելու են գուշակին, գրբացին, թուղթ բացանողին և որոնք տալիս են առատ նիւթ գուշակութեանց համար։

Վերջերս իմ ծանօթներից ոմանք, վշտից ու անյայտութիւնից խեղդուած իրենց գլխենք հանգստացնելու համար գիմել էին գրբացներին։ Գուշակը նրանց համար մխիթարիչ խոստումներ էր արել իրականութեանը բոլորովին հակառակ և նրանց գրպանից քաշել մի քանի հարիւրներ։

Այս զարշելի խաբեբայութիւնը, որ հիմք է դանում անհաւատութեան, զայրոյթ յառաջ բերու իմ մէջ և ես որոշեցի անձամբ և բարեկամներիս միջոցով ստուգել գուշակների գուշակութեան արժէքը։

Ահա թէ հանելուկը ինչպէս է լուծւում. մտնում ես նախասենեակ, ուր ուրիշ այցելուներ էլ կան, գալիս է մի կին և այցելուների ցանկն է կազմում իբր հերթ կազմելու նպատակով։ Հարցնում է անունդ և գրում որոշ համարի տակ, սկսում է ցաւակցաբար խօսել, զարդդ իմանալ իբրև մի կողմնակի մարդ, ապա տկանց կախել այցելուների խօսակցութեանը, անուններին և հետևում է։ Մի ուրիշ դռնով նա մտնում է իմաստունի մօտ իր զեկուցումն անելու 1, 2, 3, 4 համարների մասին. և ապա հերթով ներս է կանչւում։

Նստած է մեր անգրագէտ «Սողոմոն իմաստունը», առջևը դրած երկու հին ձեռագիր, մէջտեղը ջրով լցրած մի թաս, երկու կողմից կպցրած մոմ։ Վառում է մոմը. սկսում է նայել ջրի մէջ, ինչպէս բառեր մրթմրթում զանազան լեզուներով, անկապ, անմիտ և ապա առաջին խօսքն է արտայայտում՝ դու Ա...ր...ամն ես, և այնուհետև գալիս են գուշակութեան սովորական բարբանջանքները՝ համեմուած օգնականի տուած տեղեկութիւններով։

Ահա թէ ինչպէս են շահագործում խաբեբաները միամիտներին դերբնական իմաստութեան անունով և ինչպէս է հետզհետէ զօրանում անհաւատութիւնը, որ բռնում է քրիստոնէական հաւատի տեղ։

Հին գարերում քրիստոնէութիւնը հսկայական ջանքեր է գործ դրել, որ ժողովրդին ազատի անհաւատութիւնից և հազարաւոր կախարդներից։ Այժմ քրիստոնէական ազատ ու վեհ գաղափարների դէմ անամօթութեամբ ոգորողները մաքուր հաւատքից ժողովրդին հանելով զցում են նորից անհաւատութեան գիրկը։ Եւ այդ կատարւում է յառաջադիմութեան անունով։

Մենք պարտք ենք համարում զգուշացնել միամիտներին գրբացների և կախարդների մեքենայութիւններից։ Զգուշացէք նրանցից։

Բենիկ վարդապետ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

ԳԵՆ. ՄԻԼՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անդրկովկասի բնակչութեանը,

Որովհետև՝

Անգլիական զօրքերը գրաւել են Անդրկովկասը այն նպատակով, որ՝

1) Ապահովեն Դաշնակիցների և Թիւրքիայի միջև զինադադարի պայմանների իրագործումը.

2) Կարգ և կանոն պահպանեն մինչև սահմանային հարցերի վերջնական լուծումը ներկայ հաշտարար կոնֆերանսում։

Ուստի՝ ես, ներքոյ ստորագրեալս, իբրև Անդրկովկասի անգլիական զինուորական ուժերի հրամանատար՝ սրանով յայտարարում եմ.

Ազգաբնակութիւնը պարտաւոր է միանգամայն հանգիստ լինել և ըստ կարելւոյն, իր գործերով պարապել։

Որ չափով նրանք կը վարուեն վերոյիշեալ կերպով և հեռու կը պահեն իրենց անգլիական և Դաշնակիցների ուժերի վերաբերմամբ չար և վնասակար գործողութիւններից, այդ չափով նրանք երբէք պատասխանատուութեան չեն ենթարկուի անգլիական զինուորական իշխանութեան կողմից։ Նրանց կեանքը անվտանգ կը լինի, սեփականութիւնը՝ անձեռնմխելի և ազատութիւնը՝ ապահովուած։

Իսկ եթէ նրանք կը խուսափեն իրենց պարտքը կատարելուց այդ բանի վերաբերեալ, այդ ժամանակ, պատերազմական օրէնքը կը ստիպի դիմել ամենաօրինակելի պատժին։

Եւ այդ պատճառով

Ամէն մի անձնաւորութիւն, որը կատարում է կամ փորձում է Անգլիայի կամ Դաշնակիցների դէմ թշնամական և վնասակար գործ կատարել և կամ նրանց ուժերի որևէ ներկայացուցչի նկատմամբ, կամ նրանց թշնամիներին օգտաւէտ գործ կատարել, հաշուի առնելով նոյնպէս երկաթուղագծի, ճանապարհների հաղորդակցութեանը, կամուրջների, հեռագրաթելերի, հեռախօսաթելերի, ջրանցքների, զինուորական պահեստների վնասումը, ուժ որ էլ պատկանեն նրանք, և կամ սոյն յայտարարութեան կէտերը զանց կառնեն, կը յանձնուեն զինուորական դատարանին և մահուան պատժի և կամ որևէ փոքր պատժի, նայած գործի հանգամանքին։

Անդրկովկասի անգլիական զինուորական ուժերի հրամանատար՝

գեներալ Գ. Ֆ. Միլն

Գերագոյն կայան։

ԻՇԽԱՆԱՑ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒՄ

Իշխանաց կղզիներում ներկայումս գտնւում են Պետրոգրադի և Մոսկուայի քաղաքագլուխներ՝ Գ. Ի. Շրէյդեր, Վ. Վ. Րուդնև, Ի. Ի. Բունակով Ֆունդամենսկի և մի շարք ուրիշ գործիչներ, որոնք վերջին ժամանակներս գտնւում էին Օդեսսայում։ Ա. Թ. Գոցը և Զ. Մ. Թասները ուղևորուեցան դէպի Խորհրդային Ռուսաստան։ Այնտեղ է գտնւում մեր ընկերներից Ս. Տիմոֆէևը։

ՂՐԻՄԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ղրիմի կառավարութիւնը Մ. Մ. Վինավերի գլխաւորութեամբ ներկայումս գտնւում է Մարսէլում։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր սկսուեց Երևանում պարլամենտի թեկնածուների ցուցակների ձայնտուութեան առաջին օրը։ Սոցիալիստ-յեղափոխական կուսակցութիւնը ներկայացրեց 35 թեկնածուի ցուցակ։

ԳԵՆ. ՏՈՄՍՈՆԻՆ ՓՈԽԱՐԻՆՈՒՄ ԵՆ

Գեներալ Տոմսոնը յայտնել է Անդրկովկասի հանրապետութիւնների կառավարութիւններին, որ անգլիական զօրքերին օգնութեան են գալիս իտալական զօրքեր։

Իտալացիների գալով դեռ չի որոշւում հովանաւորող պետութեան հարցը։ Անդրկովկասի հանրապետութիւնների բաղդը կը որոշուի հաշտարար կոնֆերանսում։

Գեն. Տոմսոնը հեռանում է Անդրկովկասից և նրա փոխարէնը նշանակւում է Դաշնակից ուժերի հրամանատար գեն. Կորի։

ԳԵՆ. ՄԻԼՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Թիֆլիսի [illegible] «Գործ[illegible]» [illegible] գում է, թէ անգլիական Մերձաւոր Արևելքի օկկուպացիոն զօրախմբի հրամանատար գեն. Միլնը յայտնել է Երևանի կառավարութեան, որ պատրաստ է 20,000 զինուորներից բաղկացած մի զօրախումբ Հայաստան ուղարկելու համար։

ՄԱՋԱՐՆԵՐԻ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսի «Stamboul» թերթը պաշտօնական աղբիւրներից հաղորդում է, թէ Ռումանական զօրքերի յաղթական ընթացքը շարունակուեց դէպի արևելք՝ մինչև հունգարական սահմանները։

Նրանց հեծելազօրքի առաջապահները միացած են չեխօսլովակների խմբերին։

Երկու օրուայ կռուից յետոյ Սարդոնայի մօտ գեն. Հորտոբոգին ճեղքեց թշնամու զօրքերը։

Ռումանական զօրքերի ձեռքը ընկաւ մաջարների կողմից 395 սպայ, 4300 զինուոր, 19 թնդանօթ, 85 փոքր թնդանօթ և այլ ռազմանիւթ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿ. ԳՈՐԾ.)

—o—

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ.

Սահմանների որոշումը

Պարիզից հաղորդում են, թէ ընտրուած է եօթ անդամից մի յանձնաժողով, որոնցից հինգը նըշանակուած պէտք է լինեն Դաշնակից պետութիւններից, մէկը՝ Դանիայից և մէկը՝ Գերմանիայից։ Այդ յանձնաժողովը պէտք է սահմանները որոշէ իրենց տեղերում. Սահմանների մինչև վերջնական որոշումը գլխաւոր պետութիւնները կը որոշեն այն համաձայն միջդաշնակից յանձնաժողովի ձայնտուութեան և առաջարկի։

Գերմանական պատուիրակութիւնը Վերսալում

«Թանը» հաղորդում է, թէ ոչ մի տեղեկութիւն չկայ գրաֆ Բրոկդորֆ Ռանցաուի և գերմանական ուրիշ լիազօրների Վերսալից Բեռլին մեկնելու մասին, ինչպէս այդ մասին գրում էին մի քանի լրագիրներ։ Ընդհակառակն, հիմք կայ կարծելու, որ գերմանական պատուիրակութիւնը, համաձայն գործի հանգամանքների, իր կառավարութեան յանձնարարութեան համեմատ, պատրաստւում հակա-պատասխան խաղաղարար պայմանների։ Ցայտնի է միայն, որ այդ պէտք է յանձնուի 15 օրից յետոյ, այսինքն մայիսի 22-ին։ Բացի դրանից «Թանը» ենթադրում է, որ ուրբաթ երեկոյեան, գերմանական պատուիրակութիւնը յանձնեց Դաշնակիցներին երկու յուշագիր, մէկը ժողովուրդների Լիգայի և միւսը հակա-առաջարկի մասին։

1839 թ. պայմանագրի վերաքննութիւնը

«Թանը» հաղորդում է, որ համաձայն խաղաղարար կոնֆերանսի որոշման, 1839 թ. պայմանագրի վերաքննութեան համար Հոլանդիայի հետ բանակցութիւններ կը սկսուեն մօտիկ ապագայում։ Հոլանդական պատուիրակներին սպասում են Պարիզում։ Բանակցութիւնները տեղի կունենան Ֆրանսիայի, Մեծ Բրիտանիայի, Իտալիայի, Միացեալ Նահանգների, Բելգիայի և Հոլանդիայի մասնակցութեամբ։ Ճապոնիայի ներկայացուցիչը նոյնպէս մասնակցութիւն կունենայ այդ բանակցութիւնների մէջ։

Հաբեշստանի միսիան

Հաբեշստանի միսիան Մարսէլ հասաւ ուրբաթ երեկոյ «Մադոննա» շոգենաւով. Նա կազմուած է զանազան անձնաւորութիւններից, որոնց թւում վաճառականներ, ֆրանսիական դեսպանութեան գլխաւոր թարգմանը և մեծ շքախումբ։ Այդ միսիան ուղեկցութեամբ Հաբեշստանի ֆրանսիական դեսպան Կաֆֆոյի, Պարիզ է եկել Ֆրանսիայի հովանաւորութիւնը խնդրելու համար։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ.

Խաղաղարար պայմանագիրը եւ գերմանական մամուլը

Բեռնից հաղորդում են, թէ տակաւին որոշ կարծիք չի կարելի կազմել Գերմանիայի կողմից խաղաղարար պայմանները ընդունելու մասին, սակայն այստեղ ստացուած գործակալական հեռագիրները ակնարկում են, որ ընկերութիւն է կազմուած հասարակական կարծիք կազմելու չընդունելու պայմանագիրը կամ հակառակ դէպքում հնարաւորութիւն տալու գրաֆ. Բրոկդորֆ Ռանցաուին, որ նա յենուի ժողովրդի կարծիքի վրայ և խնդրի փոփոխել կամ մեղմացնել պայմանագիրը։ Մասնաւոր կերպով հաղորդում են, թէ բոլոր գերմանական թերթերը յայտնում են, որ ֆինանսական և տնտեսական պայմանները ընդունել անկարելի է։ Բրոկդորֆ Ռանցաուի ճառը, ըստ երևոյթին, բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ զանազան քաղաքական շրջանների վրայ։ «Ֆրանկ. Ցէյտ.»-ը գրում է, որ երբէք «պատմութիւնը» այնքան մեծ կոբեկտութեամբ և ցինիզմով չէ կատարուել, թէև իսկապէս այդ ներկայ պարագաներում, հանդէս է գալիս որպէս մահափորձ։ Ցոյս ունենանք, որ աշխարհից չի անյայտանայ բարոյականութիւնը և ճշմարտութիւնը։ Խաղաղարար պայմաններում կան այնպիսի կէտեր, որոնք մեզ ստիպում են այդպիսի մտքեր արտայայտել, երկիւղ կրելով այն դէպքերից, որոնք յետոյ կը կատարուեն։

Պայմանագրի շուրջը

«Բերլինգ. Տագեբ.»-ի մէջ Թէոդոր Վոլֆը խորհուրդ է տալիս Գերմանիային չստորագրել պայմանագիրը։ Նա հարց է դնում թէ՝ կարելի՞ է արդեօք յուսալ, որ կարծիքների փոխանակութեան ժամանակ պայմանագիրը փոփոխուի։

Եթէ նա մնալու է նոյն ձևով, ինչ ձևով յանձնուեց գերմանական

պատուիրակներին, դրանից դուրս գալու միակ ելքը—ստորագրութեանն մերժումն է։ «Ֆոսիշէ Ցէյտ.»-ը ասում է թէ գերմանացիների կողմից հակա առաջարկ տալու պատճառով հնարաւոր է, որ խաղաղարար պայմանագիրը փոփոխութեան ենթարկուի։ Աջակողմեան մամուլը նոյն կարծիքն է յայտնում, ինչ որ «Ֆրանկ. Ցէյտ.»-ը, բայց աւելի սուր կերպով։ Այդ վերջինը, ինչպէս և «Բերլ. Տագ.»-ը և «Տեգ.-Ռունդ.»-ն նման պայմանագրի յանձնումը համարում են նոր թշնամական գործողութիւնների նախապատրաստութիւն։

Պէտք է միայն նկատել, որ պաշտօնական «Ալգ. Ցէյտ.»-ը վերապահ են մնում յայտնելու որ և է կարծիք այդ պայմանագրի վերաբերութեամբ։ «Բերլ. Տագ.»-ի վերսալից ստացուած հեռագրի մէջ ասուած է, որ գերմանական պատուիրակները շատ ճնշուած էին, երբ նրանց յայտնի եղաւ պայմանները։ Նրանց կարծիքով դա համահաւասար է իրենց հայրենիքի մահավճռին, բայց չնայած դրան նրանք որոշեցին շարունակել բանակցութիւնները։

—

Աւստրիական պատուիրակները խաղաղարար կոնֆերանսում

Բազելից տեղեկութիւններ են ստացուած, թէ համաձայն Վիէննայի լրագրերի, աւստրիական խաղաղարար պատուիրակութիւնը դուրս կը գայ կիրակի։ Գերմանիայի հետ միացման հարցը տուժեց, որովհետև ազգային խորհրդի մեծամասնութիւնը, աշխարհի խաղաղութիւնը չխանգարելու համար, մերժեց միացման հարցը։ Հաւանական է, որ խաղաղութեան պայմանագիրը կը յանձնուի աւստրիական պատուիրակներին մայիսի 14-ին Սան Ժերմէնում։ Բանակցութեան մասնակցող լիազօրների մէջ կան՝ բժ. Ֆրանկ Կլէյն, արտաքին գործերի նախարարութեան կողմից, պատուիրակութեան գլուխ Էյխհոֆ, պրոֆ. Լամմ և խորհրդական Բրաններս Ռատցաուէրը արտաքին գործերի նախարարութեան կողմից, այլև զինուորական և ճանապարհների նախարարութիւնների ներկայացուցիչները։

—

Չինաստանի անբաւականութիւնը

Բազրայից հաղորդում են, որ չինական պատուիրակները իրենց անբաւականութիւնը յայտնեցին խաղաղարար կոնֆերանսի Կիաօ-Չաօի վճռի մասին։ Պատուիրակների կարծիքով Եապոնիան ապահովում է մեծ իրաւունքներով, քան այն ինչով որ օգտւում էին գերմանացիները Շանդունում։ Եապոնիային տրւում են այնպիսի իրաւունքներ, որոնք վտանգ են սպառնում Չինաստանի ամբողջութեանը և ինքնուրոյնութեանը։

—

Զօրքի վերադարձը

Միջագետքի և Հնդկաստանի մէջ ներկայումս գտնուած զօրքերը այս օրերս կը սկսեն վերադառնալ հայրենիք։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ.

—

Գերմանիան յուզուած

Գերմանիայի հասարակական կարծիքը սաստիկ յուզուած է։ Այդ պիրճախօս արտայայտւում է թերթերի վերնագրերից՝—

«Գրաւումեր արեւմուտքում և արևելքում», «Տնտեսական ճգնաժամը Գերմանիայում», ստրկութեան և կուրութեան փաստաթուղթը»։ «Ցէյտունգը» գրում է «Հաշտութեան անընդունելի պայմանները»։ «Բորզէն Ցէյտունգ» և «Նացիոնալ Ցէյտունգը» գրում են՝ «Բանի կերպով հաշտութիւն»։ «Ֆըրբէյգէյտը» գրում է՝ «Գերմանիան պիտի ստորագրի այնպիսի մի հաշտութիւն, որը ապրել չտայ տառաջ գալու բանւորութեան միջազգային շարժում»։

—

Գրաֆ Ռանցաուի 2 յայտագրերը Կլեմանսոյին

(Առաջին յայտագիրը)

Մայիսի 9-ին Վերսալում գրաֆ Ռանցաուն 2 յայտագիր է ուղարկել նախագահ Կլեմանսոյին հետևեալ բովանդակութեամբ՝

«Պարոն նախագահ. գերմանական հաշտարար պատուիրակութիւնը վերջացրել է հաշտութեան պայմանների առաջին քննութիւնը, որոնք յանձնուած էին նրան։

Նա ստիպուած է խոստովանելու, որ այդ պայմանագիրը իր գլխաւոր կէտերում չի համապատասխանում այն հիմունքներին, որոնք մշակուած էին առաջ և որպէս հաշտութեան սկզբունքների հիմք էին կազմւում։

Նա չէր սպասում, որ այս խոստումը, որը որոշ ձևով տրուած էր գերման ժողովրդին և համայն մարդկութեան—ցնորքի կը վերածուէր։ Պայմանագրի նախագիծը իր մէջն է պարունակում այնպիսի պահանջներ, որ նա գտնում է անընդունելի ամեն ազգութեան համար։

Բացի դրան, շատ բան մեր քննիչների կարծիքով բոլորովին չի կարող իրագործուել։ Գերմանական հաշտարար պատուիրակութիւնը կը կատարի հետագայ քննութիւնը և իր նկատումները կը ներկայացնի Դաշնակից պետութիւններին»։

—

(Երկրորդ յայտագիրը)

«Պարոն նախագահ»։

Գերմանական հաշտարար պատուիրակութիւնը կամենալով իր դերքը և վերաբերմունքը որոշել ժողովուրդների Լիգայի հարցի նըկատմամբ, սրանով ներկայացնում է գերմանական ծրագիրը, որը իր մէջն է պարփակում նշանակալից առաջարկութիւններ այդ հարցի մասին։ Գերմանական հաշտարար պատուիրակութիւնը իրեն է վերապահում նախագծի Դաշնակից պետութիւնների աւելի մանրամասնօրէն քննութիւնը։ Բայց հիմա ևս նա կարող է մատնացոյց անել այն հակասումը, որ բաղկացած նրանում. Գերմանիան պարտաւոր է ստորագրել ժողովուրդների լիգայի ստատուտը, որը պայմանագրի նախագծի միայն մի մասն է կազմում և նա չի հաշւում այն պետութիւնների շարքում, որոնք հրաւիրուած են մասնակցելու ժողովուրդների Լիգային։

Գերման պատուիրակութիւնը հարց է տալիս՝ ինթադրւում է տրդեօք մեզ հրաւիրելը և Արդլիսի պայմանների վրայ»։

—

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

—oo—

Անգլիացիները ճեռանում են. —Շաբաթ, մայիսի 10-ին, վրաց կառավարութեան նախագահը գեն. Տոմսոնից ստացաւ հետևեալ տեղեկութիւնները, որ բրիտանական զօրքերը հեռանում են Անդրկովկասից և նըրանց կը փոխարինեն իտալական զօրքերը. ինքը մէկ ամիս արձակուրդով գնում է Անգլիա, իսկ իրեն փոխարինելու է գեն. Կէրին։

◆ **Իտալացիները Թիֆլիսում.** —Երէկ Թիֆլիս եկան իտալական։ Միսիան իտալական սպաների ուղեկցութեամբ և գլխաւորութեամբ գնդապետ Գաբբայի միսիայի հետ եկել է և երիտասարդ պրինց Սանտոյեսկին։ Կայարանում նրանց դիմաւորեցին Վրաստանի արտաքին գործերի մինիստր Ե. Պ. Գեգեչկորին, նրա օգնական Սաբախտարաշվիլին, զինուորական մինիստրի օգնական գեն. Գեդևանովը, քաղաքագլուխ Ջիբիկիշվիլին, Հնդկաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչը, իտալական դաշտի ներկայացուցիչները, անգլիական գաղութների ներկայացուցիչները և ուրիշները։ Միսիան ընդունուեց պատուաւոր պահակի կողմից երաժշտութեամբ։ Արտաքին գործերի մինիստր Ե. Պ. Գեգեչկորին իտալական միսիայի գլխաւորին բարի գալուստ մաղթեց։ Գնդապետ Գաբբան արտաքին գործերի մինիստրին շնորհակալութիւն յայտնեց նրա ջերմ ողջոյնի համար։

◆ **Գաղթականների վերադարձը.** —Հայաստանի խնամատարութեան մինիստրութեան Վրաստանի և Հիւսիսային Կովկասի ներկայացուցչութիւնը կազմակերպում է Հիւսիսային Կովկասում և Դոնի շրջանում գտնուող Հայաստանի քաղաքացիների վերադարձը։ Հիմնուելու են երկու փոխադրական կէտեր. մէկը՝ Նովոռոսիյսկում, միւսը՝ Վլադիկավկազում։ Առաջին կէտից գաղթականները մեկնելու են Բաթում, այնտեղից Վրաստանի վրայով ուղղակի Հայաստան, իսկ երկրորդ կէտից՝ Մցխէթ, այնտեղից նոյնպէս ուղղակի հայրենիք վերադառնալու համար։ Առաջին հերթին սկսելու են նախկին ռուսահպատակները, ապա նախկին տաճկահպատակները։ Ամերիկեան Կոմիտէն Նովոռոսիյսկում հիմնում է սննդատու կայան։ Եւ-ծովեան նահանգի և Դոնի շրջանի լիազօր է նշանակուած երէց. Կ. Ս. Արզումեան-Երկայնաբազուկը, իսկ Թերեքի շրջանի լիազօր՝ Վ. Մալխազեան։

—Մանգլիսում գտնուող հայ գաղթականներից՝ թւով 500 հոգի՝ Մալկայի վրայով մեկնել են Ախալքալաքի գաւառը։

—Սուրամում գտնուող Բաթումի շրջանի գաղթականները մեկնել են Բաթում՝ այնտեղից իրենց հայրենի գիւղերը մեկնելու համար։

◆ **Ձերբակալ պաշտօնեայ.** —Հայաստանի խնամատարութեան մինիստրի Վրաստանի ներկայացուցիչը պաշտօնից արձակել և ձերբակալել է տուել 300-րդ վերստում գտնուող գաղթականներին ցուցակագրող Լևոն Ասրիեանին՝ հացի տոմսերի վերաբերմամբ զեղծումներ կատարելու համար։

◆ **Պաշտօնից արձակուած նախագահ.** —Քաղաքային վերստուգիչ յանձնաժողովի նախագահ Զիլկաեան համաձայն իր խնդրին արձակուել է պաշտօնից։

◆ **Գողութիւններ.** —Մայիսի 9-ի գիշերը անյայտ չարագործները պ. Տէր-Ցավակիմեանի պահեստից (Նովո-Արսենալնայա փ. № 7) գողացել են 12,000 ռ. ապրանք։ Կասկածով ձերբակալուել են Ն. Մանուկեան և Մ. Էլբակիձէ։

—Մայիսի 10-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին Մալչևիցկու բնակարանից (Արտիլերիյսկայա փ., № 17) անյայտ չարագործները գողացել են 15,[illegible]0 ռ. ղանազան իրեր։

◆ **Բանկէտ ի պատիւ կոնֆերանսի [illegible] պատուիրակների.** —Ամսիս 10-ին, «Օրիանտ» հիւրանոցում, Վրաստանի նախկին դիւանագիտական ներկայացուցիչը Վրաստանում՝ Ս. Գ. Մդիվանին ի պատիւ կոնֆերանսի հայ անդամների—Ս. Ցարուքիւնեանի, Ս. Տիգրանեանի և Ստ. Մամիկոնեանի ու Աղբալեանի կազմակերպել էր բանկէտ։ Ներկայ էին վրաց կառավարութիւնն իր ամբողջ կազմով, Սահմանադիր Ժողովի պրեզիդիումը և նախկին մինիստրներից ոմանք։ Բանկէտը անցել է շատ ուրախ ու սրտալի։ Եղել են ջերմ ճառերի փոխանակութիւն։ Բանկէտը վերջացել է գիշերուայ ժամը 4-ին։

◆ **Վրոյրի 35-ամեակի առիթով** կայանալիք ներկայացումը՝ «Բաղդասար աղբար», յետաձգւում է անձրևների պատճառով։ Օրուայ մասին կը յայտարարուի առանձին։

—

ՎՐԻՊԱԿ

«Ժողովրդի Ձայնի» անցեալ համարի (№ 98) առաջնորդողի մէջ սպրդել են հետևեալ կոպիտ սխալները. «ճարուս ձեռնարկների» փոխարէն պիտի լինի «ճեցխեալ ձեռնարկները։ 29-րդ տողում «որի ճեցխանքի» փոխարէն պիտի լինի «որի ճեղքւածքը»։ 33-րդ տողում «այն խորէնիի» տեղ պիտի լինի «նոյն խորէնիի»։ Հետևեալ տողում «50 տարուայ» տեղ՝ «30 տարուայ», 38-րդ տողում «մի բարդ կեղծիքի» փոխարէն՝ «մի կեղծիք»։ 54-րդ տողում «տարբերւում է» խօսքի փոխարէն պիտի լինի «տարբերւում է», «Կուսակցութեան բոլոր մեծամասնութեան փոխարէն պիտի լինի՝ «խոշոր մեծամասնութեան»։ «Նրա գործակցութեան» տեղ, նրա «գործնէութեան»։ Առաջին սիւնակի վերջին տողի «խմբաքիւրոկրատիա»-ի փոխարէն՝ «խմբապետոկրատիա»։ Երկրորդ սիւնակի երկրորդ տողում՝ «ծանագործողների» փոխարէն՝ «ծանագործողներից»։ 19-րդ տողում չպիտի լինի «թէև» խօսքը։ 31-րդ տողում «ճոց» խօսքի տեղ պիտի լինի՝ «ճեց»։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՈՐՍԱՆ

—

12 մայիսի

Ռուսական «Նիկոլայեսկի» և անգլիական վալիւտայի գները շարունակում են բարձրանալ, պահանջը մեծ լինելու պատճառով։

«Կերենսկի» փողերի և տաճկական վալիւտայի դրութիւնը, ընդհակառակ, թոյլ է։

«Նիկոլայեսկի» 1000 ռուբլիանոցները վճարում են մինչև 170 տոկոս յաւելում, իսկ նորերի համար (կապոններով) աւելի բարձր։ 500 ռուբլիանոցները շրջանառութիւն ունէին մինչև 150—170 տոկոս յաւելումով։

Մանր կուպիւրներին վճարում էին 55—60 տոկոս յաւելում։

«Կերենսկի» 1000 ռուբլիանոցները առաջարկութեան մէջ են 35 տոկոս յաւելումով, 250 ռուբլիանոցները՝ 20 տոկոս յաւելումով և մանր կուպիւրները՝ 10 տոկոսով։

Տաճկական ոսկի լիրաների գինը ընկել է մինչև 300 ռուբլի, իսկ թղթի լիրաներ ծախւում են 51 ռուբլիով։

Տաճկական վալիւտայի արժանանալու պատճառն այն է, որ Պոլսում նորից սկսել են ընդունել ռուսական վալիւտան։

Շատ թանգ է չեկերի փոխանակութիւնը, որի համար պահանջւում են 24 տոկոս։

Տոկոսաբեր և գիւղենտ արժէթղթերի դրութիւնն անփոփոխ է։

ԻՆՉՊԷՍ ԷԻՆ ԿԱՏԱՐՒՈՒՄ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼՈՒՄ

—

Մինչև մայիսի 4-ը հրապարակում եղող երեք խմբակցութիւններն էլ գործում էին. ամենից թոյլ գործունէութիւն էր ցոյց տալիս № 1 սոցիալիստական բլոկը, որ բաւականացել էր միայն պլակատներով, մի քանի թռուցիկներով։ Դաշնակցութիւնը (№ 2) եռուն գործունէութիւն էր սկսել, զօրաժողովի էր ենթարկել իր բոլոր «մաուզերին ու աղջիկներին», գաւառից մինչև իսկ իրենց կողմնակից պաշտօնեաներին էր բերել, որոնք ձիու վրայ նստած քաղաքի մի ծայրից միւսն էին անցնում։ Անընդհատ ընտրական ագիտացիա, Դաշնակցութիւնը դեռ մինչև մայիսի 4-ը կատարել էր այնպիսի կեղծիքներ, որոնք ընդհանուր վրդովմունք էին առաջացրել հասարակութեան մէջ. մի քանի թաղերում թաղային կոմիտէների դաշնակցական անդամները սպառնացել էին, «եթէ № 2-ին ձայն չեք տայ, հաց էլ չեք ստանայ». շատ կանայք եկան և գանգատուեցին այդ սպառնալիքի դէմ, բայց շատ շատերն էլ վախից ձայն չեն հանել։ Բացի այդ դաշնակցականները կատարել էին աւելի մեծ զեղծումներ՝ ընտրական ծրարները և թերթիկները ուղարկել էին տները և վրան գրել № 2. այդ մասին կազմուել են մի քանի արձանագրութիւններ. «Նոր կեանք» № 36 մենք արդէն գրել ենք դաշնակցականների մինչև մայիսի 4-ը կատարած միւս խարդախութիւնների մասին։—Իսկ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւնը (№ 3) լեգալ միջոցներով առաջ էր տանում իր ընտրական պրոպագանդան, աշխատելով ծանօթացնել քաղաքացոց իր ծրագրի, ընտրելիների, միւս կուսակցութիւնների ցուցակների հետ և միաժամանակ հերքելու այն սուտ լուրերը, որոնք տարածւում էին ժողովրդի մէջ այդ կուսակցութեան այս կամ այն թեկնածուի մասին։

Մայիսի 4-ին արդէն դաշնակցականները կատարելապէս ցոյց տուին, թէ միջոցների ոչ մի խտրութիւն չեն դնում և որքան վարժուել են սոսր գործելակերպի։ Այդ սկսեց նրանով, որ առաւօտ վաղ մունետիկը (Թալալը) ամբողջ քաղաքին յայտարարեց, թէ «Գեդամ Մարգարիշը խաբար է դրկէ, թէ չի գայ, ձէն տուէք № 2-ին»։ Եւ այդ սոսր խաբեբայութիւնը և սրիկայութիւնը կատարել է մի կուսակցութիւն, որի ներկայացուցիչը քաղաքական ընտրական յանձնաժողովում պնդել է, որ այլ կաթոյլ չպէտք է տալ մունետիկներին նման յայտարարութիւններ անել, իսկ որ ամենազլխաւորն է՝ առանց մի որևէ հիմքի, առանց փաստի նրանք բոլորովին սուտ այդ յայտարարութեամբ ցանկացել են վերջին ժամին մոլորեցնել ժողովրդին և ձայները իրենց շահել։ Բայց դաշնակցականների ներշընչած այդ մունետիկը անյաջողութեան հանդիպեց, ժողովուրդը նրան լաեցրեց և ջրեխճղճհաղիւ ջարդաւաց ծեծից։

Վաղ առաւօտից Դաշնակցութեան վարձկանները և հացկատակ «գաղափարականները» սկսեցին գործել. նրանք խմբերի բաժանուած ներս էին մտնում ամեն բակ, և երբ տեսնում էին միամիտ կին՝ ասում էին. «մայրիկ, գիտես, դու հայ ես, № 2-ին պիտի ձէն տաս»։

Դաշնակցութեան կպած թերուս վարժուհիները գնում, թաղերից ժողովում էին ընտրութիւնից բոլորովին անտեղեակ կանանց, այդ խեղճ մոլորածներին բերում էին, ծրարներ ստանում և գցում։ Շատերի համար խաբեբայութեամբ չէին գրում այն №-ը, որ ասում էին անգրագէտ կանայք, այլ իրենցը. մի քանի տեղ բացուեցին և այդպիսի կեղծիքներ։

Գաւառական ձիաւոր միլիցիայի ձիաները այդ օրը մեծ օգնութիւն ցոյց տուին Դաշնակցութեան։ Մօտ 7 ձիաւոր ամբողջ օրը մարդիկ էին ժողովում և ստիպում էին՝ «եթէ հայ ես ու լուսաւորչական, № 2-ին պիտի ձէն տաս.» 9-րդ ընտր. շրջանում մի ծերունի կին բարձրաձայն նախատում էր այդ ձիաւորներից մէկի հետ շրջող մի աղջկայ.—«համ հայ եմ, կամ հայ լուսաւորչական, հըմը № 2-ին մեռնիմ էլ ձէն չեմ տայ. հերիք է մեր գլխուն նստաք»։

4-րդ ընտրական շրջանում դաշնակցական «տղէքը» ու «աղջիկները» ինչ ասէք որ չէին անում. ընտրական տան շուրջը բռնել էին և միւս №-ների պրոպագանդիստներին թոյլ չէին տալիս խօսել. բըռունցքներ են ցոյց տուել։ Նոյն բանը եղել է և 6-րդ շրջանում, ուր միլիցիոներները մինչև իսկ միջամտել են կուսակցական պայքարին և ստիպել են մի քանի միամիտ կանանց № 2-ին ձայն տալ։

Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւնը մայիսի 4-ին վարում էր համեստ պրոպագանդա, մի քանի ընտրական շրջանների մօտ միայն կային № 3-ի պրոպագանդիստները. մենք չունէինք ձիաւորներ, չունէինք «աղջիկների և տղաների» խմբեր, մենք չէինք կարող դիմել այն սոսր միջոցներին, որոնց դիմեց դաշնակցութիւնը։ Եւ այդ բոլորից յետոյ ընտրութիւնները ցոյց տուին, որ Ալէքսանդրապոլի գիտակից քաղաքացիները վստահեցել են մեզ և իրենց գիտակցական քուէներն են տուել № 3-ին։ Դաշնակցութիւնը այդ բանը չէ կարող ասել. նախընտրական հոգեբանութեամբ և անգիտակցօրէն, միայն աղջիկների դըրդումով շահած ձայները մի խախուտ հիմք են դնում այդ դաշնակցութեան կուսակցութեան ապագայ գործունէութեան։

Մայիսի 5-ին, առաւօտեան ժամի 12-ին պարզուեցին քաղաքային ընտրութիւնների արդիւնքները։ Ըստ ստացուած թուերի՝ № 1 (Սոցիալիստական բլոկը) կունենայ 5 ձայնաւոր, № 2 (Դաշնակցականները) 38 ձայնաւոր և № 3 (Հայ Ժողովրդականը) 9 ձայնաւոր։

(«Նոր Կեանք»)

ՎՐԱՍՏԱՆ

Ե. Պ. ԳԵԳԵՉԿՈՐՈՒ ՃԱՌԸ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎՈՒՄ*)

Փոխյարաբերութիւնները Անգլիայի հետ

Քաղաքացիներ.

Մեր միջազգային դրութիւնը, առանձնապէս մեր փոխյարաբերութիւնը Անգլիայի հետ, առաջ է բերում մեծ տարակուսանք մեր հասարակութեան բոլոր խաւերում և ծնեցնում բազմաթիւ այլատեսակ լուրեր, որոնք բարդացնում և թունաւորում են, առանց այն էլ լարուած, հասարակական մթնոլորտը։ Դրա գլխաւոր պատճառը մենք, ի հարկէ, պէտք է միջազգային դրութեան մէջ փնտռենք։ Բայց կան ուրիշ տեսակ պատճառներ [illegible], որոնց վրայ պէտք է այստեղ կանգնենք։

Եթէ [illegible] ներկայ միջազգային դրութեանը, հաշուի առնենք և պարզենք ստեղծուած քաղաքական կացութիւնը, ես ինձ թոյլ կը տամ ասելու ձեզ, որ այն, ինչ մենք կրում ենք և տանում այժմ, ոչինչ զարմանալու չկայ։ Այն ժամանակները, երբ կեանքի մեծ ովկիանոսը փոթորկւում է մեր շուրջը և ինչպէս մի տաշեղ շպրտում ահագին նաւերը—պետութիւնները, զարմանալի ոչինչ չկայ, երբ մեր մանուկ հանրապետութեան փոքրիկ ծակոտուած նաւակը բնութեան կատաղի ալիքներում կրում է ծանր փորձութիւն։ Քաղաքացիներ, թոյլ տուէք հարցնելու ձեզ՝ թէ կարելի է դուք անուանել մի պետութիւն կամ կառավարութիւն, որը իր դրութիւնը կարևոր չափով ամուր և ապահով համարէ և իր կեանքի բոլոր խնդիրներն աւարտած, կամ մի կառավարութեան անուն տայինք, որը լի հաւատով վաղուան օրուան սպասէր։ Միթէ մենք, ներկայ քաղաքական հանգամանքների պատճառով, կարող ենք պնդել թէ այս կամ այն պետութիւնը, ներկայ մոմենտում, փաստօրէն, իր իրական ույժերի կարգադրողն է լինելու։

Պարիզի կոնֆերանսը

Գերմանական կոալիցիայի պարտութիւնից յետոյ ամբողջ մարդկութեան հայեացքը դարձաւ դէպի Պարիզի կոնֆերանսը։ Մենք ամենքս անհամբերութեամբ և սրտի տրոփիւնով հետևում էինք կոնֆերանսի աշխատանքներին և յոյս ունէինք, որ նա աշխարհին խաղաղութիւն կը տայ, որ նա վերջ կը դնի այն սարսափներին ու թշուառութիւններին, որպիսին բերեց [illegible] աշխարհային պատերազմը։ Սակայն մենք պէտք է խոստովանենք, որ տակաւին խաղաղութիւնը չէ կնքուած, պատերազմի արիւնալից մղձաւանջը, որը համակել է ամբողջ մարդկութեանը, տակաւին չէ ցրուած և դեռ յայտնի չէ թէ երբ կը հասնի ցանկալի ընդհանուր խաղաղութիւնը և հանգստութիւնը։ Մենք աւելին կասենք։ Ընդհակառակը, կարծես թէ, դրութիւնն աւելի է բարդացել։ Մեծ քաղաքականութիւն վարելու գործի մէջ մտնում են նորանոր ույժեր, նոր հանգամանքներ և սկսւում նոր մոմենտներ, որոնք մեզանից հեռացնում են ընդհանուր խաղաղութիւնը։ Եւ զարմանալի չէ, ասում եմ, երբ այդպիսի սարսափելի օրերին Եւրոպան մոռանայ մեզ, փոքրիկ ազգութիւններիս։ Մեզ համար մեր փոքրիկ հարցերը ամեն ինչ են և այդ հարցերով են սահմանափակւում մեր ցանկութիւնները և ձգտումները։ Բայց ամբողջ աշխարհի բաղդը վճռողների համար մեր հարցերը շատ չնչին են և մասնաւոր։

Անդրկովկասի հարցը

Դուք անշուշտ յիշում էք, քաղաքացիներ, այն հեռագրի բովանդակութիւնը, որպիսին ստացուեց Պարիզից՝ մեր պատուիրակութիւնից, ուր ցոյց էր տրուած թէ Կովկասի հարցը, մասնաւորապէս Վրաստանի հարցը, կը դրուի կոնֆերանսում միայն խաղաղութիւնը կնքելուց և Դաշնակիցների և Գերմանիայի մէջ եղած պայմանագրի ստորագրելուց յետոյ։ Այս օրերս տեղիս ֆրանսիական միսսիան ստացել է մի հաղորդագրութիւն Ֆրանսիայի արտաքին գործերի նախարարութիւնից, ուր ասուած է, թէ յայտնի չէ թէ կոնֆերանսում երբ կը դրուի Կովկասի խնդիրը։ Այդպիսով մենք տակաւին չգիտենք, թէ մեր ժողովրդի ճշմարիտ պահանջների և իրաւական կամքի քննութիւնը երբ կը քննուի կոնֆերանսում։ Այդպէս է միջազգային դրութեան ընդհանուր պատկերը։

Այդ բոլորը մենք պէտք է հաշուի և ուշադրութեան առնենք, եթէ մենք կամենում ենք իրականօրէն քննել և գնահատել մեր ընդհանուր պետական գործունէութիւնը։ Եւ այդպիսով պարզ է, որ վատ ծառայութիւն արած կը լինենք մեր հանրապետութեանը, եթէ ժողովրդի առաջ չբանանք անզուգարծի իսկական պատկերը և եթէ ցոյց տանք այդ, և ես ընդգծում եմ այդ, թէ ինչ և ինչի մէջ է կայանում այն անբախտութեան պատճառը, որպիսին ներկայումս կրում է մեր հանրապետութիւնն ու ժողովուրդը։

Յարաբերութիւններ Անգլիայի հետ

Այժմ դառնանք տեղական պայմաններին և պատճառներին։ Այստեղ, գլխաւորապէս, մենք ուշա-

* Տես «Ժող. Ձայն» № 98.

դրութիւն պէտք է դարձնենք մեր և անգլիացիների յարաբերութիւնների վրայ: Անցել է արդէն հօթ ամիս, ինչ Դաշնակից ույժերի մեր երկիր գալը իրականացել է: Ներկայումս, երբ օրերը հաշւառուել են դարիներին, ժողովուրդի կեանքի 7 ամիսները մի ամբողջ տարեշրջան պէտք է համարել: Ուստի մենք չենք կարող հաշուի չառնել մեր մամուլի, քաղաքական շրջանների և ամբողջ հասարակութեան արտայայտած այն արդարացի բողոքների և հոգեկան յուզմունքների համար, որոնք վերաբերւում են մեր անորոշ դրութեանը և չեն պարզում Դաշնակիցների թիւր մեր վերաբերութեամբ ունեցած քաղաքականութեան նպատակը:

Այդ բոլորը այդպէս է, բայց հարց է դրւում թէ՛ մեղաւոր է արդեօք վրաց կառավարութիւնը և վրաց ժողովուրդը: Ես վճռականօրէն յայտնում եմ ձեզ, որ ոչ: Վրաստանի կառավարութիւնը Դաշնակիցների ներկայացուցչի առաջի իսկ հանդիպման ժամանակ յայտնեց, որ նա ցանկանում է նրա հետ բարեկամական կապ հաստատել, որ նա պատրաստ է ըստ հնարաւորութեան աջակցել նրանց այստեղի աշխատանքներին, սակայն մի պայմանով, որպէսզի մեր անկախութիւնը երաշխաւորուած լինի ամեն տեսակ յարձակումներից և այդպիսով մեր պետական կազմը մնայ առանց ջլատման: Եւ ես ձեզ կարող եմ համարձակ ասել, որ Վրաստանի կառավարութիւնն ազնուաբար կատարեց իր խոստումը և այդ կողմից ոչ մի ժամանակ նա չշեղուեց իր բռնած քաղաքականութիւնից: Մեզ չեն կարող ցոյց տալ ոչ մի դէպք, ոչ մի մոմենտ, որ մենք փոխած լինէինք մեր լոյալ ճանապարհը: Ցաւելով պէտք է ասել, որ չնայած մեր ջանքերին, մենք մինչև այժմ չունենք ցանկալի փոխյարաբերութիւն անգլիական հրամանատարութեան հետ:

Պարոններ, մենք անհրաժեշտ ենք համարում այս ամբիոնից ասել ձեզ պարզօրէն այն բոլորը, ինչ հարկաւոր է: Վրաստանի կառավարութիւնը միայն մի նպատակ ունի. այդ մեր դեմոկրատիկ պետութեան անկախութեան ամրապնդումն է և այդ ճանապարհով մեր ժողովրդին հասցնել եւրոպական քաղաքակրթութեան և կուլտուրայի:

Այդ նպատակի համար նա գնում է ուղիղ ճանապարհով և իր գործունէութեան ժամանակ չէ դիմում անարժան միջոցների:

Մեր դիւանագիտութիւնը գաղտնիք չունի, ուստի այն բոլոր փաստերը, որոնց մեր աչքերի վրայ հիմնուած կառուցուած է այն վատ փոխ-յարաբերութիւնը, որպիսին մենք զգում ենք, այսօր պէտք է ներկայացուեն այստեղ և Սահմանադիր Ժողովը, մեր այդ սուվերէն հանրապետութեան ներկայացուցիչը պէտք է իր գնահատութիւնը տայ այդ փաստերին:

Մեզ ինչի մէջ են մեղադրում

Մեզ մեղադրում են երեք կէտերում.

Առաջին—Դաղըիի գրաւման և երկրորդ՝ Փոցխովի և Արդահանի գրաւման և երրորդ՝ անգլիական բժշկի սպանման մէջ.

Սոչիի ճակատը

Սոչիի ճակատի մասին Սահմ. Ժողովում արդէն եղել է խորհրդածութիւն և մենք այն ժամանակ համարեա սպառուած համարեցինք այդ հարցը: Մենք այն ժամանակ բաց կերպով ասացինք, թէ մենք ինչ ենք ուզում: Ես, ի հարկէ, չեմ կրկնի այն, ինչ արդէն ասուած էր, բայց ցանկանում եմ մի քանի հարց տալ: Միթէ կարելի է խօսել այն մասին, թէ Վրաստանի կառավարութիւնը հաշուի չառաւ այն ժամանակ անգլիական հրամանատարութեան խորհուրդը, ինչպէս գեներալ Դենիկինը, որը չնայելով Անգլիայի երաշխաւորութեան, դաւաճանօրէն յարձակուեց մեր փոքր զօրամասի վրայ, զինաթափ արաւ նրան և շրջանի ազգաբնակութեան, առանձնապէս վրացիների հետ վարուեց ամենախիստ կերպով:

Սոչիի շրջանը թողնելու մասին գեն. Դենիկինը ոչ միայն չկատարեց գեն. Մայնի հրամանը, այլ, ընդհակառակն, պարզ կերպով ուզում էր գրաւել Սուխումի շրջանը, որպիսին այժմ հաստատւում անհերքելի փաստերով: Եւ ահա, երբ Վրաստանը փորձ արաւ գրաւել իր ստրատեգիական անհրաժեշտ գիծը, այդ իրողութիւնը համարւում են մեր ժողովրդի ամենածանր յանցանքը: Եւ ես ձեզ հարցնում եմ, քաղաքացիներ, ձմ դիպաւ այդ դէպքում Անգլիայի պատասխանութեանը: Միթէ մենք, որ երեք ամիս շարունակ զուր սպասում էինք թէ գեն. Դենիկինը պէտք է կատարէ անգլիական գլխաւոր հրամանատարի հրամանը: Ես կարծում եմ, որ դա երկու պատասխան չի կարող ունենալ, եթէ մենք գործի դրութեանը մօտենանք իրական վերլուծութեամբ և չը ղեկավարուենք ուրիշ ենթադրութիւններով:

Փոցխովը եւ Արդահանը

Դառնանք այժմ Փոցխովի և Արդահանի գրաւման հարցին: Հինգ ամիս է անցել, քաղաքացիներ, ինչ մենք ստացանք տաճիկներից աւերուած Ախալցխայի և Ախալքալաքի գաւառները: Եւ այդ բոլոր ժամանակը մենք գործադրեցինք այդ գաւառները թշնամու յարձակումներից պաշտպանելու համար: Դուք, անշուշտ, յիշում էք, որ հենց այն ժամանակ, երբ մենք մտանք այդ գաւառը, Կարսում կազմակերպուեց այդպէս անուանուած «Կովկասի հարաւ-արեւմտեան կառավարութիւն» և Վրաստանի արտաքին գործերի նախարարը գեն. Մալնին արած յայտարարութեան մէջ նրա ուշադրութիւնը հրաւիրեց այդ կառավարութեան վրայ: Մենք հենց այն ժամանակ յայտնեցինք անգլիացիներին, որ Կարսի կառավարութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ տաճկական կազմակերպութիւն: Մենք փաստօրէն հաստատեցինք, որ այդ կառավարութիւնը բացառապէս կազմուած է տաճկական կոմիսարներից և գործակալներից: Միևնոյն ժամանակ մենք յայտնեցինք, որ եթէ Անգլիան իրաւացի կերպով հետաքրքրուած է մեզ մօտ կարգ ու կանոն մտցնելու, այդ դէպքում, անմիջապէս, պէտք է միջոցներ ձեռնարկել այդ կառավարութեան դէմ: Բայց այդ ժամանակ մեր յայտարարութեան վրայ կարեւոր ուշադրութիւն չըդարձրուեց, չնայած խոստումներին, իսկ յետոյ Ախալցխայի և Ախալքալաքի դէպքերը պարզ հաստատեցին, որ Փոցխովի շրջանը բոյն դարձաւ, որտեղից Էնւեր-բէյ Աթաբէկովի բանդաները Ախալցխայի դէմ յարձակումներ էին կազմակերպում և թոյլ չէին տալիս մեզ պետական աշխատանքներով զբաղուել: Վերջ ի վերջոյ, երբ մենք ստիպուած եղանք վերջ դնել դրան և բարբարոսաբար գեն. Տոմսոնն էլ վճռական միջոցներ ձեռք առաւ այդպէս անուանուած Կարսի կառավարութեան դէմ և մենք նրա համաձայնութեամբ գրաւեցինք Փոցխովի շրջանը և Արդահանը: Այդպիսով մեր զօրքերի մուտքը Փոցխովի շրջանը և Արդահան, ես այդ ձեր առաջ պնդում եմ, եղել է գեն. Տոմսոնի համաձայնութեամբ: Եւ հենց այժմ, երբ կառավարութիւնը և ամբողջ ժողովուրդը այդքան զոհեր կրեց, այդ բոլորից յետոյ մեզ անհասկանալի է, թէ ինչ պատճեռ և թէ ինչ պատճառով այդ հարցը դրւում է ուրիշ հողի վրայ: Այդ մենք պարզել չենք կարող: Բայց, միևնոյն ժամանակ, քաղաքացիներ, մենք չենք կորցնում մեր յոյսը, որ այդ հարցի վճիռը կը գտնուի, որպիսին համապատասխան կը լինի մեր հանրապետութեան կենսական շահերի և մեր հայրենիքի արժանապատուութեան պաշտպանութեան:

(Վերջը միւս անգամ)

ԳԵԳԵՉԿՈՐԻ ՃԱՌԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎՈՒՄ

Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովի մայիս 10 երեկոյեան նիստում քննութեան ենթարկուեց պ. Գեգեչկորիի յայտարարութիւնը Վրաստանի ներքին դրութեան մասին: Արտայայտուեցին բոլոր կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները. պ. Միլիանին՝ սոց.-ֆեդերալիստների կողմից, պ. Գէորգաձէն և Արսենիձէն՝ էս-դեկների կողմից, պ. Կեդիան՝ նաց.-դեմոկր. կողմից և պ. Ձորեչիան՝ էս-էրների կողմից: Վիճաբանութիւնների ընդհանուր ձևը որոշ էր և չափաւոր: Բոլոր հռետորները պնդում էին, որ անկախ Վրաստանի ղեկավարները արժանաւորութեամբ են կատարել իրենց պարտքը դէպի հայրենիքը:

Միայն նացիոնալ-դեմոկրատների ներկայացուցիչը իր ճառում, ի միջի այլոց, ապացոյց տուեց՝ շատ մեղմ կերպով՝ որոշ թերութիւններ, որոնք կատարուել էր Վրաստանի կառավարութեան կողմից, այն է՝ նրանց սոցիալիստական փորձերը, որ չէին կարող հաւանութիւն գտնել թէ անգլիական և ընդհանրապէս մի որևէ եւրոպական պետութեան կողմից:

Վիճաբանութիւններից յետոյ միաձայն, վերապահութեամբ մի ձայնի (ս.-ր.), ընդունւում է հետևեալ բանաձևը, որպիսին առաջարկուած է սոցիալ-դեմոկրատների կողմից: «Լսելով կառավարութեան հաղորդագրութիւնը Վրաստանի միջազգային դրութեան մասին, Սահմանադիր Ժողովը լիակատար հաւանութիւն է տալիս կառավարութեան քաղաքականութեանը, որպիսին կայանում է Վրաստանի սուվերէն իրաւունքների և նրա կենսական շահերի պաշտպանութեան մէջ: Սահմանադիր Ժողովը համոզուած է, որ մեր հանրապետութեան այդ շահերը հակառակ չեն Դաշնակից պետութիւնների շահերին, որոնք մեր երկիր են եկել համաշխարհային պատերազմից յետոյ, ամենից առաջ Անգլիայի էական շահերին: Նա յոյս ունի, որ այդ հողի վրայ հնարաւոր է մեր նորածին դեմոկրատիայի աշխատակցութիւնը աշխարհի հնագոյն դեմոկրատիկ պետութեան հետ: Սահմանադիր Ժողովը հաստատած է, որ մեր կառավարութեան այդ ուղղութեան հոգսերը մեծ համակրութեամբ կընդունուեն դրսից եկող արտաքին ույժերի կողմից, որը վերջնականապէս կը համոզուի այն բանի մէջ, որ Վրաստանի դեմոկրատիկ հանրապետութիւնը, որի անբաժան մասը պէտք է կազմէ մուսուլմանական Վրաստանը, ցանկանում է և կարող է գոյութիւն ունենալ անկախօրէն և միայն այդ սկզբունքները ճանաչելուց յետոյ հնարաւոր է բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ դեմոկրատիկ Վրաստանի հետ:

Սահմանադիր Ժողովը յանուն ժողովրդի յայտնում է, որ վրաց ժողովուրդը իր ամբողջ ույժով կը պաշտպանի կառավարութեանը՝ հանրապետութեան անկախութիւնը պաշտպանելու համար, այն իրաւունքը, որպիսին ձեռք է բերուած դեմոկրատիկ Վրաստանի կռւով և արիւնով:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՄԷՋ

Ռ. սոց.-դ. բան. կուս. օրգանիզացիայի կոմիտէի ընդունած որոշումը հայոց հանրապետութեան պարլամենտի արձակման հարցի մասին

Լսելով հայոց հանրապետութեան պարլամենտի արձակման մասին զեկուցումը, Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. շրջանային կոմիտէն ընդունեց հետևեալ որոշումը...

1) Դաշնակցութիւն կուսակցութիւնը, Հայաստանի իշխանութիւնը իր ձեռին ունենալու ամբողջ ժամանակաշրջանում Հայաստանի բոլոր աշխատաւոր դասակարգերը հասցրեց քայքայման և հիւծման աստիճանին:

Ժողովուրդը փաստօրէն գտնւում է աւազակախմբերի, սպեկուլեանտների, գիշատիչների և մաուզերիստների կամայականութեան տակ: Կեանքի մէջ չէ մացրած ժողովրդական շահերին նպաստող ոչ մի ձեռնարկութիւն: Սով, տարափոխիկ հիւանդութիւններ, ներքին և միջազգային մշտական կռիւ—ահա թէ ինչ է ներկայացնում դաշնակցական կուսակցութեան իշխանութիւնը.

2) Պարլամենտի արձակումը ձեռնարկուած է Դաշնակցութեան կուսակցութեան կողմից բացառապէս այն նպատակով, որպէսզի ազատուի պարլամենտի սոցիալ-դեմոկրատ անդամների անխնայ քննադատութիւնից և այդպիսով գործադրի աւանտիւրիզմի և շարլատանի քաղաքականութիւնը:

Այդ տենդտ ակներև է, որ կենտրոնական ընտրական կոմիտէում չէ թոյլատրուած ոչ մի սոցիալիստ:

3) Այդ պատճառով շրջանային կոմիտէն կոչ է անում Հայաստանի Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. անդամներին՝ շարունակել անհաշտ և կատաղի կռիւ Դաշնակցութեան կուսակցութեան դէմ, վերջնականապէս ազատելու հայ ժողովրդին դաշնակցականների լուծից և ստեղծելու բանուորագիւղացիական իշխանութիւն:

ՎՐԱՑ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱԴՄԻՆԻՍՏՐԱՑԻԱՅԻ ՄԱՔՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վրաց սոցիալիստ-ֆեդերալիստների օրգան «Սախալխօ-Սաքմէ»-ն (№ 522) ադմինիստրացիայի մաքրման մասին, ի միջի այլոց, գրում է հետևեալը.

«Ոչ միայն պէտք է մաքրել Թիֆլիսի միլիցիան և ադմինիստրացիան, այլ և ամեն տեղի միլիցիան և ադմինիստրացիան Վրաստանում: Բայց հարցը պէտք է վճռել ոչ թէ մասնակի, այլ իր ամբողջ խորութեամբ և ծաւալով:

Ի՞նչը անբարոյականացրեց այժմեան ադմինիստրացիան: Մենք լաւ ենք տեսնում հիմնական սոցիալական պատճառները: Սոցիալական հիւանդութիւնը ծնում է հազար տեսակ դժբախտութիւն և չարիք: Այս պատճառները պէտք է հեռացուեն սոցիալական փոփոխութեամբ կեանքի մէջ, բայց բացի այս գլխաւոր գործունէութիւնից, միթէ չենք տեսնում, որ ադմինիստրացիան անբարոյականացաւ և այն պատճառով, որ ժողովրդական որոշ խաւեր նրան դարձրին կուսակցական գործիք, և կոմիսարը իր գլխաւորին չի ճանաչում և չի կատարում այն, ինչ նրան նա հրամայում է, այլ այն, ինչ որ որևէ ազդեցիկ կուսակցութեան մի անդամն է ասում, և արդէն այս հանգամանքը քայքայում փչացնում է կարգապահութիւնը, հաստատում է խաբէութիւն, անպատասխանատւութիւն, իսկ սա իր կողմից ուժեղացնում է թալֆայականութիւնը, կաշառակերութիւնը: Ադմինիստրատիւ կան մեխանիզմի մաքրումն անկարելի է, եթէ կուսակցական շահերը չենք հեռացնի ադմինիստրացիայից, եթէ ադմինիստրացիան չը ենթարկուի միմիայն հասարակութեան, պետութեան և նրա օրգաններին:

Ադմինիստրացիայի մաքրումն կարելի է միմիայն բարոյական մաքրութիւն ներմուծելով գործի մէջ: Այսօրուան ադմինիստրացիան բռնութեան, բռնցքի, կռուի, ատրճանակների սիստեմի ադմինիստրացիա է: Նրա կոպտութիւնը, բռնութիւնը իրեն հասարակութեան, է թուլացնում, վայրենի զգացմունքներին է ընդելացնում, ապականում է հասարակական խիղճը, և այս պատճառով մենք պահանջում ենք այս հին սիստեմի քաղաքականութեան փոփոխութիւն:

Բացի դրանից մենք չունենք ադմինիստրացիայի հուն ղեկավարներ, հներին մերժեցինք, բայց նորերը ոչինչ բան չչինեցին: Վարչական ամենահասարակ պաշտօնեայի հետ պիտի վարուենք առանձին խնամքով, նրա մէջ պիտի կրթենք անձնաւորութիւնը, չինենք նրան քաղաքացի և ոչ թէ մանեկէն: Անհրաժեշտ է ուսումնարան, թէկուզ սա լինի կիրակնօրեայ, վարչական պաշտօնեաների համար, պէտք է հրաւիրել փորձուած ինստրուկտոր: և հաստատում ենք, որ այս տեսակ ներքին և արտաքին փոփոխութիւնը կարող է տալ մեզ լաւ ադմինիստրացիա և ոչ նրա պարոդիան»:

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏ.

ՆՈՒԽՈՒ ԵՒ ԱՐԵՇԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մայիսի 10-ին կրուժոկի դահլիճում տեղի ունեցաւ յօգուտ գաղթականութեան Նուխու և Արեշի Հայրենակցութեան Միութեան երեկոյթը:

Երեկոյթին ներկայ էին բազմաթիւ ժողովուրդ, նաև ամերիկական հիւրեր և անգլիական զինուորականներ:

Եւ կարծես թէ երեկոյթի ղեկավարները, յիշեալ Հայրենակցութեան Միութեան վարչութիւնը, լիակատար բաւարարութիւն պիտի տային, քանի որ դահլիճի դռները ջարդւում էին այն հոծ բազմութիւնից, որը հատել էր բոլոր տոմսերը և լեփ լեցուն էր այդ միակ սրահում:

Սակայն հիւրերի կողմից արտայայտած դայլոյթը պիտի ի նկատի առնեն նրանք, որոնք ի չարն են գործ դնում մեր ժողովրդի համբերութիւնը:

Նախ՝ առաջինը հարկաւոր էր մի փոքր համեստ լինել երեկոյթի յայտարարութիւնների նկատմամբ, և կամ մշակել այնպիսի մի ծրագիր, որը իսկապէս համապատասխան լինէր «грандiозный» բառի հասկացողութեան:

Երկրորդ՝ հիւրերին հրաւիրելու համար հարկաւոր էր ոչ միայն գործ դնել տոմսերը հատելու աշխատանքը, այլ նախ և առաջ պիտի հոգալ այդ հիւրերին յարմարութիւններ բաւականութիւն տալու մասին:

Այդպէս է գոնէ Եւրոպայում երեկոյթների գլխաւոր նպատակը:

Մօտ 300 բազմութիւն հաւաքել և 6 ժամուայ ընթացքում պահել միևնոյն դահլիճում—դա անմտութիւն է, որքան էլ որ մեծ լինի այդ սենեակը: Շէնքի մասին բնաւ հոգ չի տարած:

Իսկ ինչ վերաբերում է երեկոյթի ծրագրին և այդ ծրագրի իրագործմանը՝ աւելի լաւ է լռութեամբ անցնել:

Օրիորդ Միրիմանեանի բացառութեամբ, որը միակն էր երեկոյթին գոյն տուողը իր ջութակի գեղեցիկ ելևէջներով, բոլորը այնպիսի զուգադիպութեամբ լրացնում էին իրար, որ դժուար էր գտնել աւելի անպատրաստ, թեթև և անտարբեր ուժեր:

Երեկոյթն անցաւ աւելի քան տխուր և տպաւորութիւնից միանգամայն զուրկ:

Դժբաղդաբար, ներկայ էին ամերիկական և անգլիական հիւրեր, որոնք յայտնում էին իրենց անբաւականութիւնը և ի պատասխան նրանց մնում էր միայն կարմրել:

Թող այս անգամ լինի խրատ մեր այն ինտելիգենտների համար, որոնք կազմում են Նուխու-Արեշի Հայրենակցութեան Միութեան վարչութիւնը:

Յուսով ենք, որ միւս անգամ Հայրենակցութեան արժանապատուութիւնը չի արհամարհուի:

Յոյակ Նիկողոսեան

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ

Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԳՆԱՑՔՆԵՐԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՆԱՑՔՆԵՐԸ ԹԻՖԼԻՍԻՑ ԳՆՈՒՄ ԵՆ ՓՈԹԻ

Գ. № 1 ճեպընթաց՝ երեկ. 7 ժ. 30 ր.
Միխայլովից —գիշ. 10 ժ. 52 ր.
Շորապանից — գիշ. 1 ժ. 34 ր.
Սամտրեդից —գիշ. 3 ժ. 50 ր.
Փոթի հասնում է առաւ. 5 ժ. 50 ր.

Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 20 ռուբլի է:

Գ. № 2 պոստատար՝ առ. 10 ժ. 30 ր.
Միխայլովից — ցեր. 8 ժ. 8 ր.
Շորապանից— երեկ. 6 ժ. —
Սամտրեդից— եր. 8 ժ. 34 ր.
Փոթի է հասնում գիշ. 10 ժ. 43 ր.

Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 10 ռուբլի է:

Գ. № 9 ճանապարհորդական մինչեւ Քութայիս

Դուրս է գալիս երեկ. 10 ժ. 30 ր.
Քութայիս է հասնում առ. 7 ժ. 21 ր.

Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 5 ռուբլի է:

Գ. № 19 ճանապարհորդական մինչեւ Բորժոմ

Դուրս է գնում ցերեկ. 3 ժ. 30 ր.
Գորուց երեկ. 6 ժ. 30 ր.
Բորժոմ է հասնում եր. 9 ժ. 27 ր.

Պլացկարտի գինը բոլոր վագոններում 5 ռուբլի է:

Գ. № 4 պոստատար՝ մինչեւ Բագու
Դուրս է գնում գիշեր. 1 ժ. 10 ր.

Գ. № 8 ճանապարհորդական՝ մինչեւ Գանձակ

Դուրս է գնում ցերեկ. 3 ժ. 35 ր.
Գ. № 6 ճեպընթաց՝ երեկ. 9 ժ. —
Պլացկարտի գինը մինչև Բագու՝ I կլ. համար 60 ռ., II կլ.—40 ռ., III կլ.—20 ռ.:

ԴԷՊԻ ԿԱՐՍ—ԵՐԵՒԱՆ

Գ. № 4 մարդատար—ցեր. 1 ժ. 40 ր.

ԹԻՖԼԻՍ ԵԿՈՂ ԳՆԱՑՔՆԵՐԸ ՓՈԹԻՑ - ԹԻՖԼԻՍ

Գ. № 2 ճեպընթաց — առ. [illegible]
Փոթից դուրս է գալիս եր. 11 ժ. [illegible]
Գ. № 4 պոստատար — եր. [illegible]
Փոթից դուրս է գալիս [illegible]

Գ. № 12 Քութայիսից

Գալիս է — — — երեկ. 8 ժ. 15 ր.
Քութ. դուրս է գալիս եր. 10 ժ. 10 ր.

Գ. № 20 Բորժոմից

Գալիս է — — — առաւ. 7 ժ. 20 ր.
Բորժ. դուրս է գալիս գիշ. 12 ժ. 46 ր.

ԲԱԳՈՒԻՑ

Գ. № 3 պոստատար—ցեր. 4 ժ. 30 ր.
Գ. № 5 ճեպընթաց—առ. 7 ժ. —
Գ. № 7 ճանապարհ. Գանձակից առ. 8 ժ. 30 ռ.
Գ. № 5 պլացկարտով. պլացկարտի գինը I կլ. 60 ռուբ., II կլ.—40 ռ., III կլ.—20 ռուբլի է:

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ ԵՒ ԿԱՐՍԻՑ

Գ. № 3 պոստատար—առ. 11 ժ. 30 ր.
Բացի դրանցից գնացքներ են երթեւեկում կիրակի և տօն օրերին ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ՄՑԽԵԹԻ ՄԻՋԵՒ

հետևեալ գնացքներն են երթևեկում.

Գ. № 61 Թիֆլիսից
Գ. № 63 — — — ցեր. 3 ժ. —

Մցխեթից գալիս են

Գ. № 62 — — առաւ. 11 ժ. 10 ր.
Գ. № 64 — — երեկ. 7 ժ. 20 ր.

ՑՈՒՑԱԿ
Հայաստանի Հանրապետութեան գնացքների երթեւեկութեան

Այս տարուայ ապրիլի 14-ից մարդատար գնացքները Երևանից Սանահին մեկնելու են շաբաթը 4 անգամ.

Երեւանից—Սանահին մեկնում է

Երեքշաբթի, Հինգշաբթի, Շաբաթ, Կիրակի — առ. ժ. 8-ից անց 20 ր.

Սանահինից—Երեւան վերադառնում

Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուրբաթ, Կիրակի

Հայաստանի Հանրապետութեան գնացքների երթեւեկութիւնը Սանահինում յարմարեցուած է վրացական գնացքների մեկնելու հետ:

ԱՌԱՋ. ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնուած 1880 թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Բաց է՝ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից.
«606» եւ «914»-ի ներարկում առաւօտեան ժ. 11—12.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութիւն, վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւններ:
Բ. Ի. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—10—12 ժ. ներքին ջղային երեխայոց հիւանդութիւնն և ծաղկահատ:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11 — 12 ժ. մորթու հիւ. վիրաբուժութիւն և վեներակ. (սիֆիլիս) հիւ.:
Ռ. Մ. ՎԱՅՆ—12—1 ժ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ—կանանց հ. և մանկաբարձ.:
Է. Ս. ԿԱՐՈՒԿԵՍ — ԲԷԲՈՒԲԻՇԻՒԻԼԻ—12—1 ժ. երկուշ. չորեքշ. ուրբաթ—կանանց հիւ. և մանկաբարձ.:
Ց. Ա. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Վճարը 3 ռ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի և կոնսիլիումի ու օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ Բժշկապ. Բ. Նաւասարդեան
0 16

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
ՌՈՒԵԼՏՐԱԿԱՆ ՈՒ ՀԱՃՈՒԽԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Հայերի մէջ առեւտրական կրթութիւն տարածող կովկասեան ընկերութեան:
Նիկոլայեսկի № 36:
0—102 Տեսուչ՝ Գ. Կ. Տէր-Դաւթեան

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ"-Ի
գրասենեակում վաճառւում է նրա հրատարակութեամբ լոյս տեսած
ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ԶԵՄՍՏԻՈՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ և ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ
ԳԻՐՔԸ
Գինը 50 կոպէկ:
Դիմել գրասենեակ՝ Головинскiй пр. № 41.
0—86

Տպարան «Մամուլ»—տնօրէններ Մ. Էֆրիկեան և Ց. Մալխեան, Լօրիս-Մելիքեան փող., № 22.